

**T.C
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ISPARTA EĞİRDİR YEŞİLADA' NIN İNCELENMESİ, GÜNÜMÜZ
KOŞULLARINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mimar Ali KAHRAMAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. TÜLAY ÇOBANCAOĞLU

İSTANBUL –Eylül 2006

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim sırasında ve tez çalışmalarım boyunca gösterdiği her türlü destek ve yardımdan dolayı çok değerli hocam Yrd. Doç. Dr. TÛLAY ÇOBANCAOĞLU'na en içten dileklerle teşekkür ederim.

Bu çalışma boyunca yardımlarını esirgemeyen çalışma arkadaşlarıma, Gülseren DİLAVEROĞLU'na teşekkür borçluyum.

Araştırmamın başından itibaren sağlıklı olduğu sürece yanımda olan, rahatsızlığında bile beni bir şekilde motive eden ve ayakta tutan ve yüksek lisans yapmamda etkili olan, acısını hala unutamadığım 16 Ocak 2006 tarihinde kaybettiğim canımdan çok sevdiğim eşim Neci (Nejla KAHRAMAN)'ye ve 30 Haziran 2006 tarihinde kaybettiğim babam Hüseyin KAHRAMAN'a itafen.

Ali KAHRAMAN

Eylül, 2006

ÖZET

Bu tezin amacı Isparta İli'nin Eğirdir İlçesininin mahallesi olan Yeşil (Nis) Ada'nın ayrıntılı olarak incelenmesi, Türkiye Kırsal Mimarlık Envanter tespitlerinin yapılması, korunması ve gelecek kuşaklara kültür mirasımızın aktarılabilmesi için çözüm önerileri getirmektir. Tez dört bölümden oluşmaktadır.

I Bölümde; Isparta, Eğirdir'in mahallesi olan Yeşil (Nis) Ada'nın fiziksel özellikleri incelenmiş; çevrenin sosyal, ekonomik ve demografik yapısı ortaya konmuştur.

II. Bölümde; Isparta, Eğirdir'in mahallesi olan Yeşil (Nis) Ada'nın tarihsel özellikleri, çevrenin tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ve bunların etkileri ortaya konulmuştur.

III. Bölümde; Eğirdir'de korunması gereken değerler ortaya konulmuş, Yeşil (Nis) Ada yerleşim dokusunun fiziksel yapısı değerlendirilmiş, yapılan analiz çalışmaları sunulmuştur. Yeşil (Nis) Ada'sının mekansal yapısı ve mekansal özellikleri, geleneksel konutlara ilişkin mimari inceleme, mevcut yapıların durumları, bahçe – konut – yol ilişkisi, inşaat tekniği ve malzemesi, planlama ilkeleri ve plan tipleri, planlama elemanları, cephe tipleri açısından çözümlemesi yapılmıştır. Hemen ardından mevcut geleneksel konutların Türkiye Kırsal Mimarlık Envanter çalışmaları ortaya konmuştur.

IV. Bölümde; Sonuç olarak ,ülkemiz açısından koruma sorunları doğrultusunda, Yeşil (Nis) Ada'sının geleneksel yerleşim dokusunun korunması için yapılacak çalışmalar ve çözüm önerileri ortaya konmuştur.

GİRİŞ

AMAÇ

Yaşadığımız topraklardan ötürü olsa gerek, tarihimiz boyunca Rumlar ile Türkler hep bir arada yaşamışlar, geçimlerini aynı topraklardan sağlamışlar, komşu olmuşlar, çoğu zaman inançlarının yada başka farklılıklarının öne çıkmasını engellemişler ve huzur ortamı bozulmadan uzun yıllar boyunca kardeşçe bir arada yaşamışlardır. Tıpkı Eğirdir'in küçük Yeşil Ada'sında yaşadıkları gibi.... Ortak miras; ortak kültür bütün insanlığın malıdır. Bunu korumak tespitleri yapmak ve diğer kuşaklara aktarmaktır asıl olan.

Bu araştırmada Eğirdir Yeşil (Nis) Ada'sında ayrıntılı olarak incelemeler yapılmıştır. Ada'da bulunan geleneksel yapıların tespitleri yapılmış, bir çoğunun projeleri çizilmiş, öneriler hazırlanmıştır. Geleneksel konutların korunması yapılırken, geleneksel üretim biçimleri ve malzemelerin tanınması gerekmektedir. Bundan ötürü ada genelinde geleneksel konut mimarisini tanımaya yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Koruma kültürünü sağlayabilmek için sadece idarecilerin bir şey yapması ve yahut kişisel bazda bir şeyleri yapmaya gayret etmek yeterli olmamalıdır. Toplum olarak bunu hep birlikte yapmalı, geçmişimizle beraber geleceğimizi kurmalıyız. Koruma hem kültürel hemde ekonomik bir sorundur. İdarelerin ekonomik olarak gücü olabilir fakat doğru müdahale yapılmazsa bunun hiçbir önemi yoktur. Bu çalışmada amaç; tespitler ışığında doğru müdahalenin ne olduğu sorusuna, belki yapı ölçeğinde birebir olmasada, çevresel olarak cevap vermektir.

Yapılan çalışma Yeşil (Nis) Ada'sıyla sınırlı olsada , coğrafi, ekonomik sosyal verileri aynı olan geleneksel yerleşim birimlerinede uygulanması temenni edilmektedir.

YÖNTEM

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda oluşturulan araştırmada inceleme yöntemi:

Yeşil (Nis) Ada yerleşiminin fiziksel özellikleri, çevrenin sosyal, ekonomik ve demografik, tarihsel özellikleri, çevrenin tarihsel süreç gelişimi incelenmiştir.

Yeşil (Nis) Ada yerleşim dokusunun fiziksel yapısı değerlendirilmiş, yapılan analiz çalışmaları sunulmuştur. Yeşil (Nis) Ada'nın mekansal yapısı ve mekansal özellikleri, geleneksel konutlara ilişkin mimari incelemeleri yapılmış ve çözümlenmiştir.

SUMMARY

Aim of the thesis is the detailed examination of the Yeşil (Nis) Island Town in Eğridir Province of Isparta, make determination of Turkey Rural Inventory, conserve and make solutions for transmitting our cultural heritage to next generations. The thesis consists of four sections.

In section I, The physical features of the Yeşil (Nis) Island, have been examined and social, economic, demographic features of the environment of Eğridir have been demonstrated.

In section II, the historic features and development of the Yeşil (Nis) Island of Eğridir Province of Isparta and effects of these have been demonstrated in historic process.

In section III, precious of Eğridir that should be taken under conservation have been manifested and physical structure of Yeşil (Nis) Island have been estimated. Result of analysis that are made in the thesis process, have been showed. The perspective of spatial structure, features, architectural survey of traditional houses, condition of building, relationship of garden-house-way, technics and material of construction, Plan types and elements analysis have been produced. After that Turkey Rural Architecture Inventory studies of existing traditional houses have been explained.

In section IV, finally in the direction of our countries conservation problems practices and solutions have been manifested, for protecting the texture of traditional settlement of Yeşil (Nis) Island.

ÖZGEÇMİŞ

1974 yılında Isparta'da doğdu. İlk öğrenimini Fevzipaşa İlkokulu ve Aliköy İlkokulu'nda, orta öğrenimini Aliköy Ortaokulu'nda, lise öğrenimini Isparta Gazi Lisesi'nde tamamladı. 2000 yılında Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Özel şirketlerde uygulamadan sorumlu şantiye şefi yardımcısı ve şantiye şefi olarak görev aldı. 2002- 2006 yılları arasında M.S.Ü. Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon-Tarihi Çevre Değerlendirilmesi Programı'nda Yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2004 yılında kendi sahibi olduğu Anka Mimarlık şirketini kurdu. Halen şirketteki görevini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET

GİRİŞ

I.BÖLÜM.....	1
1.1-İSPARTA EĞİRDİR'İN VE YEŞİL ADA'NIN KONUMU:.....	1
1.1.1-Isparta Eğirdir'in Konumu:	1
1.1.2 Eğirdir Yeşil (Nis) Ada'nın Konumu:.....	2
1.2.-İSPARTA EĞİRDİR VE YEŞİL ADA'NIN İKLİMİ VE TOPOĞRAFİK YAPISI:5	5
1.2.1. İklim:	5
1.2.2. Topografik Yapı:	5
1.3.-İSPARTA EĞİRDİR VE YEŞİL ADA'NIN DEMOGRAFİK YAPISI:	6
1.3.1.Eğirdir'in Demografik Yapısı:.....	6
1.4.-İSPARTA EĞİRDİR VE YEŞİL ADA'NIN SOSYO-EKONOMİK DURUMU: ...	10
1.4.1.Eğirdir'in Sosyo-Ekonomik Durumu:	10
1.4.2. Eğirdir'de Bulunan Sanayi Tesisleri:.....	12
1.4.3. Yeşil (Nis) Ada'sının Sosyo-Ekonomik Durumu:.....	13
II.BÖLÜM	16
2. İSPARTA EĞİRDİR'İN VE YEŞİL ADA'NIN TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ GELİŞİMİ:	16
2.1 ANTİK ÇAĞ	16
2.2 HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ:	17
2.3 ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ ,BEYLİKLER DÖNEMİ:.....	18
2.3 OSMANLI ve CUMHURİYET DÖNEMİ:.....	21
III.BÖLÜM.....	24
3.1. EĞİRDİR'DE KORUNMASI GEREKEN DEĞERLER:	24
3.2. YEŞİL (NİS) ADA YERLEŞİM DOKUSUNUN FİZİKSEL YAPISI:	43
3.2.1.İşlevsel Analiz	44
3.2.2.Yapı Sistemleri Analizi.....	45
3.2.3.Tescil Durumu Analizi (Anıtlar Yüksek Kurulunun 22.07.1983 Tarih ve 1- 4499 Karar No Tescilli yapılar).....	47
3.2.4.Mevcut Tescil Durumu Analizi (Günümüzdeki Durumu).....	48
3.2.5.Doku Analizi (Günümüzdeki Durumu)	49
3.2.2.Kat Adetleri Analizi.....	50

3.3. YEŞİL ADA'NIN MEKANSAL YAPISI VE MEKANSAL ÖZELLİKLERİ	51
3.4. YEŞİL ADA'DAKİ GELENEKSEL KONUTLARA İLİŞKİN MİMARİ İNCELEME	
,MEVCUT YAPILARIN DURUMLARI:.....	52
3.4.1. GELENEKSEL KONUTLAR:.....	52
3.4.1.1. Bahçe – Konut – Yol İlişkisi.....	52
3.4.1.2. İnşaat Tekniği ve Malzeme:	52
3.4.1.3. Planlama İlkeleri ve Plan Tipleri:	53
3.4.1.4. Planlama Elemanları:.....	56
3.4.1.4. Cephe Tipleri:	57
3.4.2. Yeni Yapılar:	60
3.4.3. Değişmişlik.....	60
3.4.4. Servis Durumu:	61
3.4.5. Sosyal Durum:	61
3.5. MEVCUT YAPILARIN TESPİTLERİ:	62
3.6. TESPİTLER İŞİĞİNDA ÖNERİLER :.....	207
SONUÇ.....	256

EKLER

Mevcut Vaziyet Planı
Mevcut Silüetler
Önerilen Vaziyet Planı
Önerilen Silüetler

KAYNAKLAR

HARİTA KAYNAKLARI

RESİM KAYNAKLARI

TABLO KAYNAKLARI

I.BÖLÜM

1.1-İSPARTA EĞİRDİR'İN VE YEŞİL ADA'NIN KONUMU:

1.1.1-Isparta Eğirdir'in Konumu:

Eğirdir, Akdeniz Bölgesinin batı bölümünde 'GÖLLER BÖLGESİ' denilen iç kesiminde Isparta ilinin on ilçesinden biridir.Eğirdir ilçesi , Isparta'nın doğusunda, Isparta'ya 34 km mesafede olup 1840 km² araziye sahiptir.Kendi adını taşıyan gölün güneyinde, Yalvaç, Şarkikaraağaç, Senirkent, Sütçüler, Isparta, Atabey ile hudut olup , 95,51,57 kuzey enlem ve 50,30,38 doğu boylamda , 924 m yüksekliktedir. ¹

İlçeye bağlı Aksu ve Barla bucakları ve 43 köy vardır. Eğirdir ilçesi , ilin ortasında , Eğirdir gölünün güney bölümünün bir parçasını da içerisine alan bir yerdedir. İlçenin batı bölümü dardır, burada Barla bucağı bulunmaktadır. Geniş olduğu yer , güneyde Kovada gölünü ve doğusundaki araziye içerisine alan bölümdür. İlçe topraklarında batı Torosların kuzey bölümündeki bazı dağlar yer alır. Bunların çoğu 1500 – 2200 m yüksekliktedir. Bu arada Barla Dağı (2784 m) ve Davraz Dağı (2635 m) daha büyük yüksekliktedir. Bu dağların arasındaki büyük çukurlukta Eğirdir gölü oluşmuştur.²

İlk demiryolu buraya 1912 yılında İZMİR-AYDIN demiryolu İngiliz Kumpanyası hatlarının Dinar'dan Eğirdir'e kadar uzanmasıyla girmiş, Cumhuriyet Hükümeti bu demiryolunu satın aldıktan sonra Bozan önünden Isparta'ya ve Baladız'dan Burdur'a iki şube hattı inşa etmiş ve bu hattı Karakuyu istasyonundan Afyonkarahisar'a kadar uzatılan demiryoluna bağlanmıştır.Bu suretle Göller Bölgesi, Aydın ve Afyon üzerinden İzmir'e (Ege kıyılarına) , hemde Afyonkarahisar üzerinden Konya, Ankara ve İstanbul'a birleştirilmiştir.³

¹ Süleyman Sükuti Yiğitbaşı 'Eğirdir Felekabad Tarihi ' , İSTANBUL 1972, s 119

² Türk Ansiklopedisi XIV. Cilt, s 423

³ DARKOT, B: Aylık Ans., c.4 , s.44..Ayrıca Bkz. Ün. Der. Ekim 1947-Haziran 1948 c.14 s.163-164-165

Göl nakliyeciliği ile yakın zamana kadar ilişkisi olan Eğirdir'de karayolunun gelişmesinden sonra demiryolu önemini kaybetmiştir. Son zamanlarda Isparta iline ve Eğirdir İlçesine trenle ulaşım Devlet Demir Yolları tarafından kaldırılmıştır. Bugün Isparta, Konya, Ankara ve İstanbul'a karayolu bağlantısı olan Eğirdir'in merkezinden, Isparta'dan Konya'ya giden karayolu geçerek sahilden devam eder.

1.1.2 Eğirdir Yeşil (Nis) Ada'nın Konumu:

Eskiden Nis adı ile anılan Yeşil Ada, Eğirdir'in mahallerinden biri olup Eğirdir Gölü'nde, ilçenin Kaleburnu mahallesinin karşısında Can Ada'dan sonra yer alır. Yeşil Ada, bugün doğal sit alanı olan ve iskan edilmemiş olan Can Ada ile birlikte, son yıllarda göl suyunun çekilmesi sonucu inşa edilen yolla ilçeye bağlanmıştır. Yeşil ada yeni yapıların inşa edildiği, bir bütün olarak eski doku karakterinin büyük bir bölümü zarar görmüş bir mahalledir.

Harita:1.1 Isparta İli, İl ve İlçe Sınırları

Harita:1.2 Eğirdir İlçesi Çevresi Turizm Haritası

Harita:1.3 Eğirdir İlçesi Turizm Haritası

Resim:1.1 Yeşil (Nis) Ada, Can Ada , Kaleburnu'nun bağlantı yolu yapılmadan önceki durumu

Resim:1.2 Yeşil (Nis) Ada, Can Ada , Kaleburnu'nun günümüzdeki durumu

1.2.-ISPARTA EĞİRDİR VE YEŞİL ADA’NIN İKLİMİ VE TOPOĞRAFİK YAPISI:

1.2.1. İklim:

İlçe, iklim bakımından Akdeniz ve İç Anadolu iklimleri arasında bir geçiş alanında yer almaktadır. Bu iklim tipine bağlı olarak, ilçede ne Akdeniz'in yağışlı, ne de İç Anadolu'nun kurak iklimi söz konusudur. Bölgedeki yüksekliğin az olmaması , iklimin Ege ve Akdeniz iklimlerinden daha sert olmasını , bu kıyı bölgelerine göre daha içerde bulunuşu ise bölgenin daha kurak olmasını doğurmuştur.⁴

Yıllık bazı ortalamalar:

Yıllık Ortalama Sıcaklık	13,3 santigrat derecedir.
Yıllık Ortalama Nispi Nem	%61'dir.
Yıllık Karlı Gün Sayısı	6,8'dir.
Yıllık En Yüksek Kar Örtüsü	38 cm.'dir.
Yıllık Açık Gün sayısı	137,3 cm.'dir. ⁵

1.2.2. Topografik Yapı:

Eğirdir ilçesinin genelinde, topraklar 3. jeolojik zamanda teşekkül etmiş, beyaz tebeşir kalkerden meydana gelmiştir. Arazi oldukça dağınık ve engebelidir. Dağlar üzerinde önemli yaylalar yer almaktadır. İlçenin üzerinde bulunduğu plato; bayırları, dağları, dalgalı arazileri, gölleri ve birkaç dar alüvyal düzlüğü ihtiva eden parçalı görünümündedir.

Toprakları killi ve kalkerlidir. Meyil yüzde 40'a kadar değişmektedir. Dağların arasında bazı önemli düzlükler yer almaktadır. Bunların en önemlisi Boğazova düzlüğüdür. Dağlar kısmen ormanlıktır. Genel olarak Kızılcam, Karaçam hakim olup; ayrıca meşe,

⁴ Türk Ansiklopedisi XIV. Cilt, s 423

⁵ Ayşe Akaya, Eğirdir'de Kültür Değişmesi, Eskişehir-1997, s.255

ardıç, sedir, köknar topluluklarına rastlanmaktadır. İlçenin en önemli platosu ise Barla platosudur. En önemli akarsuyu Aksu'dur.

1.3.-ISPARTA EĞİRDİR VE YEŞİL ADA'NIN DEMOGRAFİK YAPISI:

1.3.1.Eğirdir'in Demografik Yapısı:

Böcüzade Süleyman Sami(1851-1932) Kuruluştan Bugüne Isparta Tarihi adlı kitabında; İlçe içinde 3.594 hanede 7.987'si kadın, 8.007'si erkek 16.894 Müslüman, 539'u kadı, 577'si erkek 1.116 hristiyan olmak üzere ceman 18.010 nüfus vardır⁶ diye belirtmiştir. İlçe merkezi nüfusu 1965 sayımında 9.854 ,dür.⁷ 1970 sayımında ilçe nüfusu toplamı 10.000, 1975 ,te ilçe nüfusu 1965 sayımının da altına düşerek 1975 yılında ilçe merkezi toplamı9.800, 1980'de ilçe merkezi toplamı12.415 olmuştur.

1945 ile 1980 arasında Eğirdir ilçesinin toplam nüfusu değişmemiştir(1945 yılında 26.619 , 1980 yılında 26.331). Nedeni ise ; 1952 yılına kadar öldürücü hastalıklar, ekonomik yetersizlik, Boğazovanın bataklığı, kötü idareciler ve bunlara bağlı olarak büyük şehirlere göçlerdir.

İlçe merkezi nüfusu ise 1975 yılında 9.800'e indikten sonra artmaya başlamış ve 1980'de 12.415, 1990 yılında 15.828 olmuştur.

Merkez ilçe nüfusunun oransal olarak daha büyük bir kısmını erkekler oluşturmaktadır. Bu oran 1980 ve 1985 yıllarında %62 nin üzerindeyken, 1990 biraz düşerek %59.7 olmuştur. Ancak köylerdeki kadın nüfusu erkek nüfusunu biraz geçmektedir. Genç nüfus içinde erkek nüfus oranı , kadın nüfus oranını geçerken 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusta kadınların payı erkekleri geçmektedir.

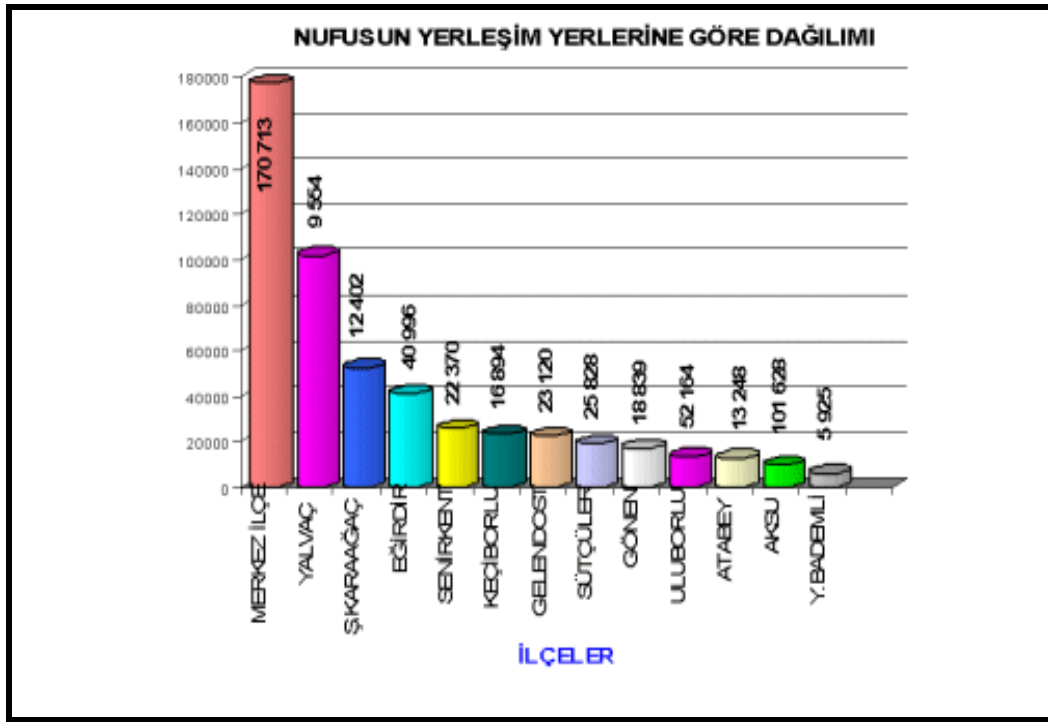
1985 yılında toplam 7903 okur yazar erkek sayısına 6+ yukarı yaştaki erkek sayısında ilave edilerek hesaplandığında 8.951 okur yazar erkek içindeki oran %96 dır. Bu oran

⁶ Böcüzade Süleyman Sami(1851-1932) Kuruluştan Bugüne Isparta Tarihi, s.79

⁷ 1967 Isparta Yıllığı

günümüzde de değişmemiştir. Erkeklerde son diploması olanların sayıları artmış ve yüksek okullardan mezun erkek sayısı artarak iki katına çıkmıştır.⁸

Kadınları ise ; 1985 yılında 3877 okur yazar kadın sayısına 6+ yukarı yaştaki kadın sayısına ilave edilerek hesaplandığında okur yazar erkek içindeki oran %86 dır. Bu oran günümüzde de değişmemiştir. Kadınların da son diploması olanların sayıları artmış , ve artmaya devam etmektedir. Eğitim ve öğretim açısından ilçe kadını doyma noktasına henüz gelememiştir. 65 ve daha yukarı yaştaki dokumacılıkla ve bahçe tarımı ile uğraşan kadınların ev içi üretimleri genç nüfusa yeterli olmadığına kavranarak ilçede eğitim kurumlarının sayıları artıkça kız çocuklarının meslek sahibi olma tutkuları artmış ve ilköğretim diplomasının yetersiz olduğu kavramları bu sayıların artışıyla etken olmuştur.⁹

Tablo1.1 2000 Nüfus Sayımına göre Isparta Nüfusunun İlçelere Dağılımı

⁸ Ayşe Akaya, Eğirdir’de Kültür Değişmesi, Eskişehir-1997, s.26

⁹ Ayşe Akaya, Eğirdir’de Kültür Değişmesi, Eskişehir-1997, s.27

Eğirdir'in 2000 nüfus sayımına göre 40. 996 nüfusa sahip olduğu tespit edilmiştir. Bir önceki 1990 sayıma göre nüfus artışı eksi binde 66 dır. Toplam nüfusun %41 u kent merkezlerinde %59 i ise köylerde oturmaktadır. Şehir nüfusu %5,19 artmış, köy nüfusu %4,56 oranında azalmıştır.¹⁰

	1990 Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçları (*)	Şehir	Köy
EĞİRDİR	41 266	16 050	25 216
	2000 Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçları	Şehir	Köy
EĞİRDİR	40 996	16 905	24 091
	Yıllık nüfus artış hızı ‰	Şehir	Köy
EĞİRDİR	-0,66	5,19	-4,56

Tablo1.2 1990-2000 Nüfus Sayımı Oranları(Şehir-Köy Nüfusu Değişimleri)

1.3.1.Yeşil (Nis) Ada'sının Demografik Yapısı:

Böcüzade Süleyman Sami(1851-1932) Kuruluştan Bugüne Isparta Tarihi adlı kitabında; Büyük olan Nis adasında 95 hanede 397'si Müslüman, 460'ı Rum –Hristiyan olmak üzere 857 nüfus vardır. Can adası meskun değildir.¹¹ diye belirtmiştir.

Eskiden ada sakinlerinin hepsi Hristiyan olup, adada 18 kilise varken zamanla Hristiyanlar başka yerlere göç ettiklerinden azalmışlar, evlerini satın alan Müslümanlar adada yerleşmeye başlamışlardır. Adada çıkan bir yangın sonucunda 40-50 Hristiyan evi yanmış, halkıda Isparta'ya göç ederek yerleşmişlerdir.¹²

Nis Adası'nın 19. Yüzyıl ortalarındaki durumları;

¹⁰ Devlet İstatistik Enstitüsü internet sitesi

¹¹ Böcüzade Süleyman Sami(1851-1932) Kuruluştan Bugüne Isparta Tarihi, s.79

¹² Böcüzade Süleyman Sami(1851-1932) Kuruluştan Bugüne Isparta Tarihi, s.82

Adada 84 hane Müslümanlara aittir. Müslüman halkın ilk eğitimini adada aldığı anlaşılmaktadır.Diğer eğitimlerini Eğirdir'deki Dünder Bey ve Yılanoğlu Medreseleri'nde görmektedirler. Yaygın olarak dokumacılık, çiftçilik ve bağcılık yapılmaktadır. Diğer mesleklerin dağılımı zayıftır.Eğitim ve kültür düzeylerinin de orta seviyede olduğu anlaşılmaktadır.¹³

Adada 101 hane gayr-i müslimlere aittir. Adada 140 erkek nüfus vardır. Bunlardan 49'u başka yerlerde çalışmaktadır.¹⁴ 19. Asrın sonunda adada iki adet okul vardır. Biri ilk, diğeri Rüştiyedir. Masrafları Rum Cemaati tarafından sağlanmıştır. Esnaf ve sanatkarlık gayr-i müslim tehada yaygındır. Özellikle balıkçılık (sandalcılar) ve dülgerlik yaygın olan mesleklerdir. Erkek nüfusun hanelerinin dışında gayr-i müslim menkullerinden herhangi bir bahis yoktur. Kültür düzeyleri ortanın altında olup işçi ve esnaf olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir.¹⁵

Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında Batı Anadolu'da yaşayan Hristiyan-Rumların büyük bir çoğunluğu güvenlik nedenlerinden dolayı daha iç bölgelere götürülmüştür. Isparta ve çevresinde , Aydın ve Nazilli'nin işgali üzerine , birçok Rum Denizli'den getirilmişti.

Günümüz Türkiyesinde, Mübadele sonucunda adada ve Anadoluda yaşayan Hristiyan-Rumlar bütün geçmişlerini de bırakarak Yunanistan'a gitmişlerdir. Şu an Eğirdir'de Hristiyan-Rum yaşamamaktadır.

¹³ Prof. Dr. İsmail Yakıt, Devlet Arşiv Belgeleri Işığında XIX : Asırda Eğirdir'de Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapı, 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos- 1 Eylül 2001,s.867-682

¹⁴ Prof. Dr. İsmail Yakıt, Devlet Arşiv Belgeleri Işığında XIX : Asırda Eğirdir'de Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapı, 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos- 1 Eylül 2001,s.867-682

¹⁵ Prof. Dr. İsmail Yakıt, Devlet Arşiv Belgeleri Işığında XIX : Asırda Eğirdir'de Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapı, 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos- 1 Eylül 2001,s.867-682

1.4.-ISPARTA EĞİRDİR VE YEŞİL ADA’NIN SOSYO-EKONOMİK DURUMU:

1.4.1.Eğirdir’in Sosyo-Ekonomik Durumu:

Osmanlı zamanında Eğirdir ekonomik yönden güçlü bir belde idi. Bölgenin en canlı pazarlarından birisi Eğirdir'de kuruluyordu. Eğirdir ve çevresi 16. yüzyıl sonlarındaki Suhte ve 1645'deki Haydaroğlu ayaklanmalarından ekonomik yönden olumsuz etkilendiyse de, yörede 17. yüzyıl sonlarında yörede ekonomik hayat yeniden canlanmıştır.1892 Konya Vilayet Salnamesinde Eğirdir ilçesinde, 864 hane, 4 han, 3 hamam, 211 dükkan, 1 değirmen, 4 fırın, 3 kahvehane bulunduğu kaydedilmektedir. Eğirdir'de o zaman gelir kaynakları olarak, bez ve çarşaf dokumacılığı gibi küçük sanayi yanında tarım ürünleri de önemli yer tutmaktaydı. Kayıtlarda, özellikle üzüm, elma, ceviz ve karpuzu boldur, denilmektedir. Yine 1892 Vilayet Salnamesine göre, Eğirdir'de 2833 okka pamuk, 900 okka afyon üretiliyordu.Bütün yörede olduğu gibi pamuk ve afyon üretiminin de önemli yer tuttuğu anlaşılmaktadır.¹⁶

Eğirdir'e canlılık kazandıran bir başka etken de, ilçenin 1912'de İzmir-Aydın-Dinar demiryoluna bağlanması olmuştur. Böylece İngiliz sermayeli Şark Halı Şirketi 1913 yılında Eğirdir'de 500 tezgahta 1500 işçinin çalışmasıyla 15 bin metrekare halı dokutmuştur. Hemen hemen her evde kurulu olan dokuma tezgahlarında eskiden ‘alaca bez’, ‘citari’, gibi adlar verilen giysilik kumaşlara, şalvar, öncek,çul gibi yün ve kıldan dokumacılık halkın ihtiyacını karşılar durumdaydı. Zamanla halıcılık dokumacılığın yanında yer aldı. Dokuma işleri kadınların ve erkeklerin beraber yürüttüğü bir meslek olduğundan verimin yetersizliğinden halk arasında ‘ekmek , pekmeze denk’ deyiimiyle geçim kaynağıydı. Sonraları dokumacılık tamamem yerini halıcılığa bırakarak kadınların uğraş alanı içinde sürdürüldü.

Verimsiz sanılan topraklar üzerinde tarikatların ve tarikatçıların akınlarına mekan olan Eğirdir topraklarında ‘bir lokma , bir hırka’ felsefesiyle yıllarca yaşayan ve açlık yokluk bölgesinden zaman zaman göç eden kesimden ilçede kalanlar 1950 yıllara kadar

¹⁶ Prof. Dr. İsmail Yakıt, Devlet Arşiv Belgeleri Işığında XIX : Asırda Eğirdir’de Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapı, 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos- 1 Eylül 2001,s.867-682

bataklık Boğazova (Bozova) kaderlerine boyun eğerek güç koşullarda yaşamışlardır. Göl, yıllar yılı dağlardan akan sellerle Bozovayı doldurarak bataklık ve sazlık haline getiriyordu..Daha zengin meralar veya daha iyi ekilebilir topraklar arama gereksiniminden bataklık alanın kurutulmasına yönelmeleri 1950 yıllara uzanır.

En son göl taşması 16 kasım 1953 pazartesi günü çıkan poyraz sonucu olmuştur. Yanlış Bozova'yı değil , Şimdiki İmam Hatip Lisesi'ni ve Cami mahallesini sularla kaplamıştır.Yeşil Ada'da dörtgün haber alınmamıştır.¹⁷

1950'den sonra bataklığın kurutulması ile Bozova'da ziraat mühendisi Halil Üstün ve Mustafa Kutay'ın girişimleri ile elmacılık başladı.

Bataklık olmayan dağ eteklerinde az miktarda buğday, arpa, nohut üretimi yapılırdı . Kalan diğer düzlük kısımlarda da bağcılıkla uğraşılırdı. Eskiden her ailenin en az yarım dönüm bağı olurdu.

Arazinin az olmasından dolayı dolayı ilçe halkı hayvancılığa yönelmek zorunda kalmıştır.Yörede kıl keçisi koyuna oranla % 90 oranında fazladır.Kara sığır besiciliği yaygındır.Manda besiciliği sığırın %10 u kadardır. ' Ürek' denilen kısrağ sürüleri de dağlarda serbest dolaşmaya bırakılır.

Eskiden ilçede balıkçılık bir geçim kaynağıydı.Gölde beş çeşit balık vardır , bunlar büyüklük sırasına göre ; SIRAZ, ÇAPAR, ÇİÇEK(ŞİŞEK), EĞREZ ,KAVİNNE (MİRENE) dir. Fakat günümüzde hem balık fazla olmadığından hemde maliye 1949 yılında gölü üç yıllığına sattığı için balıkçılıkla geçinenlerin sayısı çok az kalmıştır.

1960'lı yıllara kadar çarşı içinde (Demirkapı Mahallesi) bir sokak tamamen bakırcılarla dolu iken bugün bu sokakta bir tek bile bakırcılıkla uğraşan kalmamıştır. Dükkanlar kendilerinin olduğu için bugün bazıları züccaciye, kahvehane , tekel bayi, zirai ilaç satan dükkanlara dönüşmüştür.

¹⁷ Çağdaş Eğirdir Gazatesi,10/06/1994

Bunun yanında eskiden geçimlerini geçirdikleri kalaycılık, kunduracılık, saraçlık, terzilik, dericilik, semercilik bugün geçerliliğini yitirmiş meslek gurubundadırlar. Ve malesef bunları devam ettirebilecek kimsede kalmamıştır.

Günümüzde Eğirdir'in ekonomik durumu oldukça güçlü bir yapıya dayanmakta olup, en önemli gelir kaynağı, ihracata yönelik elma ve su ürünleridir. Bu iki ürün ilçede sektör oluşturmuştur. Bunlardan başka hayvancılık, küçük sanatlar, orman ürünleri gibi ekonomik faaliyet dalları da vardır. Kırsal kesimde halkın hemen hemen tamamı tarımla uğraşırken büyük bir bölümü de tarımdan arta kalan zamanlarında halı dokumaktadırlar. İlçede, esnaf kolları olarak 152 bakkal; 15 terzi, 10 züccaciye, 8 konfeksiyon, 24 lokanta, 50 marangozhane, 80 adet sanayi ve 400 adet çeşitli meslek kollarına ait dükkan vardır. İlçede 5 bankanın da şubesi bulunmaktadır.

1.4.2. Eğirdir'de Bulunan Sanayi Tesisleri:

Kereste Fabrikası: İlçenin Pazarköy kasabasında özel sektöre ait kereste fabrikası bulunmakta olup, kereste, iskarta kereste ve artık madde üretmektedir.

Un Fabrikası: İlçe merkezinde bulunan Boğazova Un fabrikası bir yılda 6500 ton un, 1600 ton kepek üretmektedir.

Soğuk Hava Deposu: Eğirdir ve çevresinde büyük önem taşıyan elma üretimine bağlı olarak çeşitli yerlerde soğuk hava depoları kurulmuş ve kurulmaktadır. İlçede; 12 adet soğuk hava deposu ve bir adet ambalajlama fabrikası mevcut olup, soğuk hava depolarının toplam kapasitesi 80 bin ton civarındadır.

Asya Meyve Suyu: 1993 yılında Nevşehir Avanos ilçesinden Eğirdir'e nakledilmiştir. Meyve suyu, meyve konsantreleri ve pulbları üretimi yapmaktadır. Yılda; 35 bin ton sanayi tipi elma, 3 bin ton vişne, 3 bin ton şeftali, 3 bin ton kayısı, 500 ton üzüm ve 100 ton limon işleme kapasitesine sahiptir. Ayrıca kola tesisi de vardır Yılda ortalama 6 milyon dolarlık ihracaat yapmaktadır. Eğirdir ve çevresinde elma üretiminin yüzde 20'sini teşkil eden sanayi tipi elma, bu fabrika ile değerini bulmaktadır.

Su Ürünlerinde İşletme: İlçede 3 adet su ürünleri işleme ve değerlendirme tesisleri mevcut olup, bu tesisler Eğirdir ve çevre göllerde avlanan su ürünlerini işlemekte, depolamakta ve yurt dışına ihraç etmektedir.Süleyman Demirel Üniversitesi'ne bağlı olarak Eğirdir'de bulunan Su ürünleri Fakültesi, su ürünlerinin gelişmesine bilimsel ve teknik destek vermektedir.Ayrıca Tarım Bakanlığı Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü, bölgedeki göl ve akarsularda balık üretimi açısından denemeler yapmaktadır. Özellikle gölde kafes balıkçılığı denemesinde önemli mesafe kat edilmiştir.

Elektirik Santrali: Eğirdir Gölü'nden giden su ile beslenen iki adet hidroelektrik santrali mevcuttur. Kovada I ve II adları verilen bu santrallerden, Kovada I'den yılda 28 milyon kilovatsaat, Kovada II'den yılda 178 milyon kilovatsaat civarında elektrik enerjisi üretilmektedir. Santraller, enterkonnekte sisteme bağlıdır.

1.4.3. Yeşil (Nis) Ada'sının Sosyo-Ekonomik Durumu:

Müslümanların Meslek Durumları:

- 2 İmam;
- 1 Muhtar;
- 3 Marangoz;
- 1 Berber;
- 1 Hamamcı;
- 35 Çulha (Dokumacı);
- 40 Rençper(Çiftçi)
- 2 Hacı
- 1 Hafız bulunmaktadır.

Adadaki müslüman ahalinin ekonomik durumu orta halin hayli üzerinde olup hakim işleri dokumacılık, çiftçilik ve bağcılıktır.Diğer mesleki dağılım zayıftır¹⁸

¹⁸ Prof. Dr. İsmail Yakıt, Devlet Arşiv Belgeleri Işığında XIX : Asırda Eğirdir'de Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapı, 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos- 1 Eylül 2001,s.867-682

Gayri Müslümlerin Meslek Durumları;

2 Papaz;

1 Muhtar(Kocabaşı);

7 Çulha;

5 Duvarcı;

1 Tüccar;

8 Kalaycı;

1 Yağcı;

1 Hancı;

3 Değirmenci;

18 Sandalcı;

26 Dülger;

18 Amele

3 işsiz vardır.

Gayr-i müslim ahalinin ekonomik durumu genel olarak orta hallidir.Esnaf ve sanatkarlık gayr-i müslim tebeda yaygındır.Özellikle balıkçılık(sandalcılar) ve dülgerlik hakim meslektir.Erkek nüfusun hanelerinin dışında gayr-i müslim menkullerinden herhangi bir bahis yoktur.¹⁹

Ada halkı eskiden beri ekonomik olarak balıkçılık, dokumacılık , halıcılıkla uğraşmışlardır. Mübadeleden sonra adada iskan yapanların tamamı Türktür.Rumlardan kalan mülklersatışa çıkarılmış ve burada yaşamak isteyen kişiler tarafından satın alınmıştır.

Adanın karaya bağlantısı olmaması, ulaşım problemlerini gündeme getirmiştir. 1950 yıllarına kadar dokumacılık mesleği ve balıkçılıkla geçimlerini sağlamaya çalışmışlardır. Geçim sıkıntısı nedeniyle insanlar büyük şehirlere göç etmiştir. Oralarda

¹⁹ Prof. Dr. İsmail Yakıt, Devlet Arşiv Belgeleri Işığında XIX : Asırda Eğirdir'de Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapı, 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos- 1 Eylül 2001,s.867-682

da tekstille uğramışlardır. Ekonomik olarak ada halkı güçlüdür. Adayı sadece yazlık olarak kullanmaktadırlar.

Adada devamlı yaşayan insanlar ise yol bağlantısı yapılmasıyla beraber pansiyon işletmeciliğine daha doğrusu turizme dönmüştür.

II.BÖLÜM

2. ISPARTA EĞİRDİR'İN VE YEŞİL ADA'NIN TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ GELİŞİMİ:

2.1 ANTİK ÇAĞ

Antik Çağ'da Pisidia (Pisidya) olarak bilinen bölgenin, konumundan dolayı, önemli bir parçasını teşkil ediyordu. Bugüne kadar ki araştırmalarda Eğirdir ve çevresinde Paleolitik (.-Yontma Taş) ve Mezolitik Çağ yerleşmelerinin izlerine rastlanılmamıştır. Bununla birlikte burada ilk Neolitik Çağ'dan (M.Ö. 6500-5600) günümüze kadar olan tarihi süreç içinde, önemli kültür boşlukları bulunmakla birlikte, fakat, yine de bir devamlılığın olduğu izlenebilmektedir.

Yüzey araştırmalarında tespit edilen iki yerleşmenin buluntularından ilçenin tarihinin ilk Neolitik Çağ'dan itibaren başladığı anlaşılmıştır. Bu yerleşmeler Kovada Göl ve Tepeli'dir.

Eğirdir ilçesi idari sınırlarının hemen dışında pek çok ilk Tunç Çağı yerleşmesi tespit edilmiştir²⁰. Bununla birlikte Eğirdir ilçesi sınırları içindeki araştırmalarda ilk Tunç Çağ yerleşmelerine henüz rastlanılamamıştır.

1960'lı yıllarda J. Mellaart tarafından, Eğirdir'in 3 km. kadar kuzeybatısında. göl kıyısında tespit edilmiş olan höyük yüzeyinde Orta Tunç Çağı (M.Ö. II. Bin yılının ilk yarısı) yerleşmesine tanıklık eden keramikler bulunmuştur²¹. Bunun dışında, yerleşmeyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

20 M. Özait, Bkz., «Göller Bölgesi (Antik Pisidia) Yerleşme Yerleri ve Özellikleri ". Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu, İstanbul 1999. s.334

²¹ S. Lloyd-J. Mellart, Beycesultan II, London 1965, s. 76,

M.Ö. II. Binin ikinci yarısından sonra, Hitit Kralı Muvatallis'in (M.Ö. 1306-1282) oğlu, Kurunta'nın Eğirdir çevresinin de kısmen içinde yer aldığı Tarhundassa Bölgesi'nin kralı olduğunu ve yine bu bölgenin kuzeybatısındaki toprakların da Hattuşili (M.Ö. 1282-1250) ve sonra da oğlu IV. Tuthalia' nın idaresindeki Hitit imparatorluğu'na ait olduğunu biliyoruz²².

Yine Eğirdir ve çevresindeki araştırmalarda, Son Tunç Çağı, ilk ve Orta Demir Çağı'na ait yerleşmeler henüz bulunamamıştır.

2.2 HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ:

Hellenistik ve Roma Çağı boyunca, başka bir söyleyişle, M.Ö. I. Binin son çeyreği ile M.S. I. Binin ilk çeyreği arasında, yoğun olarak yerleşildiğini görülmüştür. Hellenistik ve Roma Çağında Prostanna, Parlais ve Mallos yerleşmeleri görülmüştür.

Prostanna, Eğirdir'in güneyinde, Davras Dağı'nın Eğirdir Gölü'ne bakan Sivri Tepe'nin (= Viarus/Viaros) kısmen üzerinde ve esas olarak da tepenin güney ve güneybatısındadır. Prostanna'nın Hellenistik Çağ'dan önce kurulmuş ve bir şehirden daha çok bir karakol olduğu görüşündedir. Şehrin Roma Çağı'ndan sonra terk edildiği anlaşılmaktadır.

Parlais; M.Ö. 25 yılında kurulan Galatia eyaleti'ne dahil edilen şehir İmparator Augustus tarafından "Colonia Lulia Augusta Parlais" adıyla Roma kolonisi yapılmıştır. Surların kalıntıları şehrin ihtişamını ortaya koymaktadır. Yerleşmenin her tarafında mimari elemanlar ve keramik parçaları görülmektedir.

Malos; Küçük Asya'da Mal(1)os adında dört tane yer bilinmektedir.Hierodes'in (674) eserinden bilinen Pisidia'daki Malos, pek çok tartışmalardan sonra 1984 yılında N. Mersich tarafından Sarıdris Kasabası'nda bulunan bir yazıtla buraya lokalize edilmiştir.Sarıdris'in 8km. kadar kuzeydoğusunda yer alan antik kentte, akropolis, tapınak, nekropolis, antik yola ait kalıntılar görülmektedir.

²² H. Bahar-G. Karauğuz-Ö. Koçak, *Eskiçağ Konya Araştırmaları I*. İstanbul 1996, s. 45

2.3 ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ ,BEYLİKLER DÖNEMİ:

Malazgirt Meydan Savaşı, Bizans gücünü kırarak, bütün Anadolu kapılarının Türklere açılmasına sebep oldu. II.Kılıçarslan zamanında (1156-1192) yoğunlaşan Bizans – Selçuklu mücadelesi, 17 Eylül 1176'da Anadolu Selçuklularının Bizans Ordusunu Gelendost-Fatlin Ovasında, Miryakefalon'da büyük bozguna uğratmasıyla sonuçlandı.Bu sefer, tarihçilerin ifadesiyle Anadolu'nun tapusunu Türklere kazandıran bir zafer olmuştur.Isparta yöresi, bütünüyle kesin olarak 1204 yılında Kılıçarslan döneminde Anadolu Selçuklularına katılmıştır.

Anadolu Selçuklu Devleti, Köseadağ yenilgisine uğramıştır. önce Cengizler ve sonra İlhanlılar'ın hakimiyetini tanımak mecburiyetinde kalmıştır²³. Cengizliler ve İlhanlılar, bundan böyle Anadolu'yu kendi adlarına, merkezden gönderdikleri"kumandan" ve "umümi -vali" ler aracılığıyla idare etmeye çalışmışlardır²⁴ Anadolu Selçukluları Devleti, Cengizli ve İlhanlı hakimiyetinde yetmiş beş yıl gibi uzun bir zaman (1243-1318) kaldıktan sonra yıkılmıştır.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin 1308 veya 1318'de yıkılmasından sonra, sayıları aşağı yukarı yirmiye bulan Hamidoğulları'nın da içinde bulunduğu Türkmen Beylikleri kurulmuştur.

Selçuklular'ın Batı'daki "Uç Beyleri" nden ve emirlerinden olduğu anlaşılan Hamid Bey'in torunu ve İlyas Bey'in büyük oğlu Feleküddîn Dünder Bey'in gayretleriyle, 1300'lü yıllarda önce Uluborlu, sonra da Eğirdir merkez olmak üzere, büyük babası Hamid Bey'in adıyla anılan "Hamidoğulları Beyliği" kurulmuştur. Beyliğin ismi bazı Osmanlı kaynaklarında "Hamid ili" şeklinde zikredilmiştir²⁵

²³ Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar" Selçuklu Araştırmaları Dergisi (1969), Ankara 1970.

²⁴ i. H. Uzunçarşılı. "Emir Çoban Soldoz ve Demirta-f, Belleten XXXI/124 (1967), s. 601-646.

²⁵ I.Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri. Ankara 2969. "Hamidoğulları" ma'J 62-69., Said Kofoglu, XIII.-XV. YüzyıllardaGüney-Batı Devletleri Tarihi: Hamidoğulları Beyliği (Doktora Tezi) 1993 ve "Hamidoğulları". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C XV. Şubat 1997, s. 471-475.

Hamidoğulları Anadolu Selçukluları tarafından Bizans sınırlarına yerleştirilmiş Türkmenler'den ibaret olup, muhtemelen aşiret "Hamid" adı ile anılmakta idi. Hamidoğulları'nın esasını Antalya ve havalisinde yerleşmiş olan Teke Türkmenleri'nin teşkil ettiği de düşünülebilir. Hamidoğulları Beyliği'nin "Uluborlu, Gönen, Barla, Keçiborlu, Isparta, Ağlasun, Burdur, Gölhisar, Eğirdir, Afşar, Karaağaç, Yalvaç, Akşehir, Beyşehir, Seydişehir. Antalya" beldelerinden ibaret olduğu bilinmektedir. Ayrıca bu beldelere "Kemer, Hoyran, Atabey, Sütçüler, Korkuteli, Serik, Manavgat, Akseki, Elmalı" gibi yerler de ilave edilmektedir. Hatta tabiiyet yoluyla Menteşeoğulları 'na ait "Kaş ve Finike" yi de içine almıştır.

Diğer Türkmen Beyleri gibi, ortaya çıkan fırsatları iyi değerlendirerek, beyliğinin sınırlarını bir taraftan Akdeniz'e diğer taraftan Germiyanogulları'na ulaştıran Feleküddîn Dünder Bey, bir hayli eserlerle, merkez seçtiği Eğirdir'i imar ederek, kendi adına izafeten "Felekabad" adını vermiştir.

Dünder Bey'in bu müsbet çalışmalarıyla sınırlarını genişleten Hamidoğulları Beyliği, Eğirdir ve Antalya (Teke) şubelerine ayrılmıştır. Bu şubelerden Eğirdir şubesini Dünder Bey, Antalya şubesini de kardeşi Yunus Bey idare etmişlerdir..

İlhanlılar'ın Anadolu Umüm-valisi Temürtaş'ın isyan ederek, 1327 yılında kayın biraderi Uygur Türkleri'nden Emir Eratna'yı yerine vekil bırakıp, Mısır'a sığınması üzerine²⁶ Dünder Bey'in torunu Hızır Bey ortaya çıkmış ve Beyliğin idaresini Mısır'da bulunan babası İshak Bey adına eline almıştır. Hızır bey, Hamidoğulları topraklarının bir kısmını elde etmiştir. Adaletli, faziletli ve dindar bir insan olarak bilinen Hızır Bey'in Eğirdir'de bugün kendi adıyla anılan ve ibadete açık bulunan bir cami yaptırdığı bilinmektedir ki, bu cami Hamidoğulları'nın günümüze ulaşan en güzel hatırasıdır.

²⁶ Kemal Göde, Eratnalılar (1327-1381). Ankara ,2000 h 8-15.

Dünder Bey'in Mısırdan dönen oğlu İshak Bey, 1328 tarihinde Hamidoğulları idaresini oğlu Hızır Bey'den devralmıştır. 1332-33'lerde Anadolu'yu ziyaret eden ünlü seyyah İbn Batuta ile de tanışan İshak Bey, Eşrefoğulları arazisinden "Beşehir Seydişehir, Akşehir" gibi beldeleri topraklarına katarak "Sultan" unvanını almıştır.

Hamidoğlu İlyas Bey'in Mısır Memlüklü Sultanı ile mektuplaştığı bilinmektedir, İlyas Bey, komşusu Karamanoğlu Alaeddin Bey ile yaptığı savaşta yenilmişse de, Germiyanolu Süleyman Şah'ın yardımıyla kaybettiği toprakları geri alarak vaziyetini düzeltmiştir.

İlyas Beyin ölümünden sonra yerine oğlu Kemaleddin Hüseyin Bey geçmiştir. Kemaleddin Hüseyin Bey, Osmanlı Sultanı I. Murad'ın isteği üzerine, "Yalvaç, Karaağaç, Beşehir, Seydişehir ve Akşehir" gibi ülkesinin en güzel yerlerini "SatL-Bazar" suretiyle 1374 tarihinde seksen bin altın karşılığında satmaya mecbur bırakılmış. Isparta, Eğirdir ve diğer şehirler ise kendisinde kalmıştır.

Kemaleddin Hüseyin Bey'in 1391'de ölümü üzerine Hamidoğulları'nın Eğirdir şubesi, iki kuvvetli komşusu olan Osmanlılar ve Karamanlılar arasında paylaşılarak, beylik son bulmuştur. Hüseyin Bey'in oğlu Mustafa Bey de Osmanlılar'ın hizmetine girmiş ve I. Kosova Savaşı'nda yararlılıklar göstermiştir.

Hamidoğulları'nın Antalya veya Tekeoğulları şubesi ise, Dünder Bey'in kardeşi Yunus Bey'in idaresine verilmiştir. Yunus Bey'in oğullarından Sinaneddin Çalış Bey de, Korkuteli koluna hükmetmiştir. Yunus Bey'in ölümünden sonra yerine oğullarından Mahmud Bey geçmiştir. Antalya'ya sığınmış olan amcası Dünder Bey'i Temürtaş'a teslim ile katline sebebiyet veren Mahmud Bey, Temürtaş ile 1327'de Mısır'a sığınmış ve orada hapsedilmiştir. Beyliğin idaresini ise, kardeşi Korkuteli Emiri Sinaneddin Hızır Bey üstlenmiştir. 1333'te İbn Batuta, Antalya'ya geldiği zaman, burada Hızır Bey'in "Emir" bulunup, hasta olduğunu ifade etmektedir. Hızır Bey'in ölümü üzerine oğlu Dadı Bey'in ve daha sonra da Mahmud Bey'in oğlu "Zincir-Kıran" lakabı ile anılan Mübarezeddin Mehmed Bey zamanında ve 1361 ağustosunda Kıbrıs Kralı Petro'nun işgaline uğrayan Antalya'yı, adı geçen

Sultan oniki yıl mücadeleden sonra 1373'te geri almayı başarmıştır. Mehmed Bey'in ölümü üzerine Osman Bey Antalya Emiri olmuştur²⁷.

Antalya ve Teke ili 1390 (?) yılında Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid tarafından zaptedilerek, idaresi Şehzade İsa Çelebi'ye verilmiştir. Böylece Hamidoğulları'nın bu şubesi de tarihe karışmıştır. Fakat bilindiği gibi, Osman Bey 1402 tarihli Ankara Savaşı'ndan sonra, Timur'un hakimiyetini tanımış ve Antalya'yı geri almak için Karamanoğlu Mehmed Bey'den yardım istemiştir. Hamidoğlu ile Karamanoğlu'nun işbirliği yapmalarını önlemek gayesiyle, Osmanlılar'ın Antalya Sancak Bey'i Hamza Bey, Korkuteli'nde ani bir baskın yaparak, Osman Bey'i öldürmüştür. Bu arada Antalya'yı almak üzere gelen Karamanoğlu da, kaleden atılan bir gülle parçasının isabetiyle 1423'te ölmüştür. Böylece Hamidoğulları'nın Antalya şubesi kesin olarak ortadan kalkmış ve toprakları da Osmanlı hakimiyetine geçmiştir⁸.

2.3 OSMANLI ve CUMHURİYET DÖNEMİ:

Osmanlıların ilk egemenlik dönemi çok kısa sürdü. Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu istilas sırasında Eğirdir'e gelerek kendisine boyun eğmeyen şehri ve halkın sığındığı Nis Adası'nı kuşatarak zaptetti ve bölgeyi 1402 yılında Karamanoğlu II. Mehmet Bey'e verdi.

1415 yılında tekrar Osmanlı egemenliğine giren yöre, kısa bir süre sonra yeniden Karamanoğlu egemenliğine geçti. Bu dönemde Karamanoğlu II. Alaaddin Ali Bey zamanında şehirde basılan sikkelerde "Eğirdir" adının kullanılmış olduğu dikkati çekmektedir.

²⁷ i. H. Uzunçarşılı. Aynı eser, s.68.

Osmanlı egemenliği döneminde yörenin devlet sınırlarından uzak kalması, savunma ihtiyacını ortadan kaldırmıştır. Bu dönemde şehrin surları onarım görmemiş, yıkılmaya yüz tutmuş, beylik dönemindeki canlı hayat sönmeye başlamıştır.

Osmanlı döneminde, 1402 - 1501, 1522 ve 1568 yıllarında yapılan tahrirlerin yer aldığı defterlerde ve Katip Çelebi'nin "Cihannüma" isimli eserinde Eğirdir, Hamid Sancağı'nın kazaları arasında görölmektedir. Bu dönemde Eğirdir, Hamit ilinin kalesinde "Hisar Eri" bulunan, surlarla çevrili tek şehridir. Bu surlar, 17. yüzyılda, hatta 18. yüzyılın başlarında Fransız seyyah Paul Lucas'ın belirttiğine göre hala sağlamdı.

Osmanlılar döneminde zaman zaman Hamideli Sancağı'nın merkezi olan Eğirdir, Tanzimattan sonra Konya Vilayeti Hamid Sancağı'na bağlı bir ilçe merkezi oldu.

Hicri 1306 yılma ait Konya Salnamesine göre:

Eğirdir' de dördü minareli ve gerisi minaresiz büyük küçük 32 camii ve 17 mescit, iki medrese,218 ciltlik kütüphane, iki kilise,dokuzu İslam ve biri rum olarak 10 mekatib-i sıbyan(ilkokul),37 çeşme, 4 hamam,152 dükkan ve han vardır. Barla ve Bavlu' da Mehmet Paşa kütüphanesinde 123 adet kitap olduğu yazılıdır.

Şehir kurulduğu yarımada ve biraz ötesinde yer alan iki ada ile devam etmektedir. Bunlardan Canadası bağlık bahçelik olmakla birlikte iskan edilmemiş ancak daha büyük olan Nis adası (Yeşilada) öteden beri balıkçılar tarafından iskan amaçlı kullanılmıştır. 18. yy da yarı yarıya Müslüman ve hıristiyan olan halkın tamamı Türkçe konuşmakta idi. Bugün Hıristiyanlar mübadele ile Yunanistan'a göç etmiş yerlerine ise batı Trakya dan Türkler yerleştirilmiştir.²⁸

Yeşil Ada' da beş sınıflı ilkokul, Hamidoğulları Beyliği'nin Şeyh-ül İslam Müderris ve Fakih Musluhiddin' in kabri vardır.Mübadeleden önce burada bulunan iki kiliseden Ayastefanos, Rumlarca kutsal sayılırmış, Isparta,Burdur,Antalya,Uluborlu ve Denizli gibi yerlerden gelen Rumlar, burada üç gün üç gece süreyle ayinler yaparlarmış.

²⁸ Türk Ansiklopedisi XIV. Cilt, s 423

Diğer kilise Türklere Camii olarak kullanılmak üzere verilmiştir. Şimdi yerinde yeni bir camii olup, kilise ise harap durumdadır. Eğridir günümüze kadar dört büyük yangın felaketine uğramıştır. İlk yangın 1814 yılı eylül ayında Hızırbey Camii civarında çıkmış, demircilere kadar ilerlemiştir. İkinci yangın 1904 yılında göl kenarında bir evde çıkmış, bir konak ve on beş kadar evin yanmasına neden olmuştur. Üçüncü yangın 2 Mayıs 1959 günü kaleden başlayarak Hızırbey Camii' ne kadar gölün iki sahil kısmını içine almış, evlerin bitişik düzen olması nedeniyle söndürülememiş, kasabanın en güzel mahallesi olan Camii mahallesini taş yığını haline getirmiştir. Son yangın 1970 yılında Kale girişindeki çıkmış, Kale içindeki konutların girişten itibaren üçte birinin yerle bir olmasına neden olmuştur.

T.C Kültür Bakanlığı Anıtlar Yüksek kurulu 15.03.1975 tarih 8300 karar no ile Yeşil adasını sit alanı olarak ilan etmiştir. Fakat 22.07.1983 tarih 1-4499 karar no ile sadece 10 ev tescile değer bulunduğuna ve adanın sit alanından çıkarılmasına karar verilmiştir.

III.BÖLÜM

3.1. EĞİRDİR'DE KORUNMASI GEREKEN DEĞERLER:

Eğirdir'de ki anıtsal yapılar, 1285 H./1868 yılı Konya ili Salnamesinde²⁹ yapı türlerine göre şu şekilde dağılmaktadır: 30 cami (4'ü minareli olmak üzere). 18 mescid, 3 medrese, 1 kütüphane, 29 mektep (27 İslam, 2 Hristiyan), 19 köprü ve 24 çeşme.Yaklaşık 20 yıl sonraki 1306 H./1888 yılı Konya ili Salnamesinde³⁰ ise Eğirdir'de; 32 cami (4'ü minareli olmak üzere), 17 mescid, 2 kilise, 2 medrese. 1 kütüphane (içinde 218 cilt kitap), 3 han, 10 sibyan mektebi (9'u islam, 1 Rum), 37 çeşme, 4 hamam olduğu yazılıdır.

Böcüzade S. Sami'nin 1338 H./1922 tarihli İsparta Tarihi kitabında³¹ ise Eğirdir'de; 32 cami, 17 mescid, 3 kilise, 1 mektebi rüşdi, 4 medrese, 1 kütüphane, 3 han, 1 çarşı, 11 sibyan mektebi (9 islam, 2 Rum) ve 37 çeşme olduğu belirtilmektedir.

- **Antik Kentler**

Prostanna

Pisidia şehirlerinden bir tanesidir. Eğirdir Sivrisi'nin arkasında Camili Yayla üzerindedir. Şehrin kesin yeri, L. Robert tarafından, Bedre Köyünün yukarısındaki Yazılıkaya'da bulunan bir sınır yazıtı ile tespit edilmiştir.

Bu yazıt Prostanna ile Parlais'in sınır yazıtı idi. Antik kentte sınır duvarları ve bazı bina temelleri vardır. Şehrin Akropolisi 200 metre yükseklikte kurulmuştur. Sur duvarları

²⁹ Süleyman Sükuti, YIĞITBAŞI. Eğirdir-Felekabad Tarihi, istanbul, 1972, s.109.

³⁰ YIĞITBAŞI, a.g.e., s. 110; DARKOT, a.g.m., s. 2096.

³¹ Hikmet Turan DAĞLIOĞLU, "Eğirdir'de Mimari Eserler ve Türbeler", Ün, C. IX, S. 97-98.

Mayıs 1942, s.1383.

içerisinde dikdörtgen şeklinde bir bina vardır. Bu bina bir tapınaktır. Diğer üç bina ise, halka ait binalardır. Bizans devrine ait hiçbir kalıntı yoktur. M.Ö. 1. yüzyıldan itibaren sikke basmaya başlamıştır.

Parlais

Roma kolonisi olarak kurulmuştur. Diğer koloni şehirlerin en küçüğüdür. Bugünkü Barla'dadır. Görünürde herhangi bir kalıntısı yoktur. Parlais, Maecus Aurelius döneminden, Caracalla dönemine kadar M.Ö. 1. yüzyıldan itibaren sikke basmıştır. M.Ö. 25. yılında Galatya Eyaletine dahil edilen şehrin adı "Colonia Julia Augusta Parlais'tir.

- **Mektepler**

Rüştiye Mektebi

Yapı, 1290 H./1874 yılında yapılmıştır. Zaman içinde harap halde olan mektep, 1318 H./1900 yılında yıkılmıştır .

- **Hamamlar**

Kaynaklarda üç hamamdan söz edilmektedir.Bunlardan bin, mevlevihanenin bulunduğu yukarı hamam mahallesindedir ki, 2001 yılında yıkılmıştır.Diğeri kale içindeki hamamdır. Harap bir haldeki hamamın büyük bir kısmı,duvarları ve kubbesi yıkılmıştır. Ancak kubbe geçiş elemanları sağlam bir şekilde durmaktadır. Çevresinde kazı yapılarak plan seması hakkında bilgi alınabilir.Üçüncüsü ise kubbeli mahallesinde ve göl kenarındadır. Selçuklu hamamı olduğu tahmin edilmektedir. Yapılar arasında sıkışmış durumdadır. Cephesi ve yapı detayları algılanmamaktadır. Günümüzde işlevini korumaktadır.

Bir başka hamam ise Yeşil Ada'da bulunmaktadır. Günümüzde terkedilmiş durumdadır.

IV. BÖLÜM

SONUÇ:

Yeşil Ada geleneksel yerleşmesi hızla niteliğini yitirmektedir. Adada Anıtlar Kurulunun kısıtladığı ve az sayıda evi korumaya aldığı kararını yeniden gözden geçirmesi, daha fazla değerlerimizi yitirmeden ada genelinde koruma kararının alınması gerekmektedir. Yaptığımız çalışmalar sonucunda Yeşil Ada'da 56 adet geleneksel konutumuzun kaldığı tespit edilmiştir. Zaman geçtikçe bu sayı hızla aşağılara doğru inecektir. Bundan dolayı, Can adası gibi Yeşil Ada'da tamamen koruma atına alınmalıdır.

Ülkemizde tarihi ve kültürel varlıkların korunmasında merkezi yönetim çok ağır kalmaktadır. Kendi aralarındaki iletişim, işbirliği yetersizliği gibi problemlerden dolayı, sürecin çok uzaması, yerel yönetimlerin bu konuda fazla duyarlılığa sahip olmaması, ilgili olsa bile merkezi yönetimle olan gereksiz bürokrasiden kaynaklı problemlerden dolayı çok fazla sonuca gidilememektedir. Sorunlar yerinde tespit edilip, yerinde çözüme kavuşturulmalıdır. Burada görev daha çok yerel yönetimlere düşmektedir.

Eğitim olarak önce yerel yönetimler eğitilmelidir. Koruma konusunda bilinçli ve kararlı yerel yönetimler, koruma kültürünün yerleşmesinde, halkın eğitiminde, koruma uygulamalarının daha etkin olmasını sağlayacaktır. Koruma çalışmalarında halkımızla işbirliği yapılarak katılımlarının sağlanması gerekmektedir.

Belediye adada yapılan tespitler sonucunda acil olarak müdahale edilmesi öncelikli yapıları tespit etmeli, sahipleri ile oturup anlaşmalı, gerekirse maliyeti çok düşük hatta bir kısmı geri ödemesiz kredi imkanları sağlanmalıdır. Bu şekilde hem ada halkı evini yenilemiş olacak, hemde yeni fonksiyonlar vererek (örneğin öneri projemizde olduğu gibi pansiyon vb.) gelir kaynağı yaratmış olacaktır. En önemlisi de ev içinde

yaşayanlar olduğu için , geleneksel yapılarımız korunacak, insanlarımızın kafasındaki satıpta kurtulalım fikri bir ölçüdede olsa değişmiş olacaktır.

Geleneksel konutlarda yaşayan insanlarımızın en büyük sorunu , çağdaş malzeme ile yapılmış konutların rahatlığını geleneksel konutlarda bulamamalarından kaynaklanmaktadır. Buradada en önemli problem ekonomik olarak bakım yapılamamasıdır. Yapılan bakım çalışmaları, kişinin(ev sahibinin) yapabildikleriyle sınırlı kalmaktadır. Bilinçsizce müdahaleler yapılabilmektedir. Bununda yapıyı korumak için yapıldığı düşünülse, belkide daha fazla zarar vermektedir. Hem yapı özgünlüğünü kaybetmekte hemde gerekli olan çözüme ulaşamamaktadır.

Geleneksel konutları elden geçirmek için yöresel yapım tekniğini bilen ustaların muhakkak yetiştirilmesi gerekmektedir. Bunun için yerel yönetimler sertifikalı kurslar ve atölyeler açmalı, çalışmak isteyen ve kültür mirasımızı gelecek kuşaklara aktarmaya istekli olacak gönüllü insanlarımıza iş kazandırılarak geleneksel konutlarımız bilinçli ustaların ellerine emanet edilmelidir.

Ada halkının belediye tarafından restore edilecek bir geleneksel konutu görmeleri, karşılaştırma yapma şansı bulmaları, kararlarını pozitif korumacılık yönünden vermelerini kolaylaştıracaktır.Böyle bir çalışma geleneksel konutlarımızı koruyabilmemiz açısından çok olumlu etkisi olacaktır.

Sivil toplum örgütlerinin ve derneklerin oluşturulması ve bunların etkin hale getirilmeside gerekmektedir. Böylelikle devamlılık ve süreklilik sağlanabilecektir.

Muhakkak adada yaşamakta olana insanlarımız haklıdır. Buralarda insanca şartlarda yaşamak istemektedirler.Belediyede gerekirse bir birim oluşturulmalı tek tek sorunları olan mülk sahiplerine ulaşılmalıdır. Bu şekilde seçilmişler olarak görevlerini yapmış olacaklardır. Görevlerini yapmaları sayesinde ada belkide turizm cenneti olmaya aday olacaktır.

Yeşil Ada'da yapılması düşünülenler:

- Yaya Yolları, tüm sokaklar yayalara ayrılarak, sokak kaplamaları geleneksel arnavut kaldırımı biçiminde düzenlenebilir.

Geleneksel Yapılarda alan içinde bulunan geleneksel özellikler taşıyan yapıların restorasyon çalışmalarında aşağıdaki koşullara uyulması gerekmektedir.

- Geleneksel özellik taşıyan yapılarda hiçbir şekilde, dış cephe özgünlüğünü değiştirecek ilave yapı, duvar veya herhangi bir müdahale yapılmamalıdır.
- Geleneksel özellikler taşıyan yapılarda strüktür sistemi geleneksel ahşap taşıyıcı olan sistemin değiştirilmemesi , onarımların geleneksel malzeme ile yapılması gerekmektedir.Ancak çok kötü durumdaysa çağdaş malzeme desteği ile onarılabilecektir.
- Geleneksel biçimde alaturka kiremit kullanılması, tüm yapılarda kırma ve beşik çatı tipi kullanılması gerekmektedir. Saçak onarımlarında boyutlar değiştirilmemelidir.
- Duvarlar geleneksel malzeme (taş veya ahşap) olacak, ahşaplar pinotex gibi kimyasal bir malzemeyle korunabilecektir.
- Duvar örtüsünde de sağlamlaştırılmış (emprenyeli) ahşap kaplama kullanılmalıdır.
- Tavan ve döşeme kaplamaları , geleneksel ahşap malzeme tamir gerektiriyorsa, onarım geleneksel malzeme ile yapılacaktır.
- Açıklıklar, tüm yapılarda pencerelerin, sokak kapılarının ve bahçe kapılarının boyutlarının geleneksel özelliklerinin korunması, değişmiş olanların eski boyutlarına çevrilmesi, pencere bölümlerinin giyotin ya da iki kanatlı olarak düzenlenmesi, ahşap kafes, düz demir parmaklık kullanılması gerekmektedir.

- Bahçeler, konutların bahçe düzenleri ile duvarları geleneksel özelliklere uygun olarak düzenlenecek, bahçe duvarları, ahşap hatıllı moloz taş duvar olarak onarılacaktır. Döşemeler özgün durumuna uygun olarak taş-toprak olması sağlanmalıdır.
- Servis eksikliği, banyo ve wc içeri alınması plan düzenini bozmayacak şekilde ve en az müdahale ile gerçekleştirilmelidir. Mutfak, zeminde uygun bir odada düzenlenmeli, yapılarda bulunan veya yeni yapılacak olan mutfak, banyo, wc gibi servis hacimlerinin yapımında ya da onarımında çağdaş malzeme kullanılabilir.
- Belediye yeni yapılaşmayla ilgilide yasalar çerçevesinde sınırlar getirmelidir. Geleneksel konutların çevresine iki kattan yüksek yapıların yapılması muhakkak engellenmelidir. Yeni yapılacak yapılar ne koşulda olursa olsun geleneksel konutlarla yarışmamalı, onları ezmemelidir. En fazla 2 kata kadar izin verilmelidir.
- Adada eskiden balıkçılık ve sandancılık çok ekonomik açıdan çok önemliydi.. Şu anda gölde ekonomik olarak değer taşıyacak kadar balık bulunmamaktadır. Bu nedenle balıkçılıkla geçinenlerin sayısı pek fazla değildir. Adada sadece bir aile balıkçılıkla ve ağ yapımıyla ilgilenmektedir. Eğirdir ilçesinde Süleyman Demirel Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi bulunmaktadır. Belediye ve üniversite ortak çalışmalar yaparak yeni çözümler üretmelidir. Bilinçsiz avlanma engellenmeli, diğer sorunlarda çözülerek dünya standartlarında balıkçılık yapılmalıdır. Ada halkının başlıca geçim kaynakları arasında bulunan deniz ürünlerinin (balık – kerevit) üretme – avlama – pazarlama faaliyetlerini geliştirici ve bu faaliyetler için özendirici tedbirler alınması gerekmektedir. Bu tedbirler kooperatiflerin geliştirilmesi ile sağlanmalıdır.
- Yörenin eski bir geleneği olan halıcık ve dokumacılık faaliyetleri kooperatiflerin geliştirilmesi ile özendirilebilecektir. Halı ve el sanatlarının bir

sergi evinde sergilenmesi sağlanacak, sergi evi olarak geleneksel ve yöresel özellik taşıyan sivil mimarlık örneklerinden biri seçilecektir. Küçük satış birimleri ile üretilen el sanatları ada halkı tarafından satılarak ekonomik olarak gelir elde etmeleri sağlanacaktır.

- Eğirdir yazın çok hareketlidir. O yüzden turizm yazın daha çok gelir getirmektedir. Her geçen gün bu gelirler azalmaktadır. Ada tamamen betonlaşmaya başlamış, özellikle sahile yakın olan evlerin büyük bir kısmı ahşap evlerini yıkıp, betonarme yapmıştır. Dışardan bakıldığında adada tamamen betonarme hakim görülmektedir. Betonlaşma adanın çekiciliğini ortadan kaldırmıştır. Şimdi iç kısımlarda kalanları kurtarmak ve turizmi canlandırmak gerekmektedir.
- Ayastefanos Kilisesi hristiyanlar için önem taşımaktadır.Egirdir'in din turizm potansiyeli açısından Ayastefanos kilisesi değerlendirilmelidir.

Eğirdir Yeşil Ada geleneksel yerleşmesinin ve sivil mimarlık örneklerinin korunması, devamlı nüfusun sürekliliğinin sağlanması, koruma konusunda ada halkının eğitimi, bilinçlendirilmesi, ve uygulama çalışmalarına katılmalarını sağlayarak, eldeki imkanlar kullanılarak ekonomik olarak canlandırılarak sağlanabilecektir.

Yukarıda sıralamaya çalıştığımız çözüm önerileri ile birlikte Yeşil Ada kendi fiziksel özelliklerini koruyabilen, sahip olduğu geleneksel doku ve korunması gerekli kültür miraslarını gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarabilecek, sadece yılın belli aylarında değil tüm sene boyu canlılığını sürdürebilecek, bir yerleşim birimi olabilecektir.

3.6.MEVCUT YAPILARIN GÜNÜMÜZ KOŞULLARINDA

DEĞERLENDİRİLMESİ :

Resim.3.99.Adadan Günümüzden Bir görünüm

Adanın belediye haritasıyla, mevcut durum arasında tutarsızlıklar bulunmaktaydı. Haritada yapı olarak görünüyor, fakat mevcudunda yapılar yakılmış olduğundan veyahut başka nedenlerden dolayı yerlerinde bulunmamaktaydı.Tarihi olarak gösterilen binaların yarısı yıkılıp arkasına betonarme ekler yapılmış, sınırlar karışmış durumdaydı. Mümkün olduğu kadarıyla mevcut durumu vaziyet planına işleyerek düzeltmeye çalıştık.

İçerisinde yaşayanların olduğu evler diğer evlerin durmuna göre daha iyi durumdadır.İyi durumdadır, fakat onlarda tamirlerle özgünlüğünü kaybetmek üzeredir. Ada halkı eski evlerden kurtulmak istemektedir. Çünkü eski evlerin çok sorun çıkardığını düşünmektedirler.Evlerin çatıları akmakta, ahşap aralarından rüzgarlar girmekte olduğundan şikayet etmektedirler. Araştırmalar ve görsel olarak yaptığımız tespitler sonucunda korunması gerekli sivil mimarlık örneklerinin sayısının 55(ellibeş) olması gerekmektedir.Biraz acele edilmesi gerekmekte olup , her geçen gün geleneksel yapılar hava koşullarından, içinde kimsenin yaşamamasından ve başka nedenlerden dolayı gözümüzün önünde eriyip gitmektedir.

En son 15.09.2006 tarihindeki adada ziyaretimizde, daha önce tespitlerini yaptığımız geleneksel konutlarımızın yıkıldığını görmek, helede bunların belediye tarafından tehlikeli oluyorlar diye yıkılması üzücü olup acil önlemlerin vakit kaybedilmeden alınması gerekmektedir.

Yeşil Ada Öneri Projesi:

Mevcut karayolu bağlantısının kalması uygun olup, ada halkının ve ziyaretçilerin kolay ulaşımı sağlaması açısından gerekli görülmüştür. Olumsuz tarafı ise sağladığı olanaklarla betonlaşmayı artırıcı bir rol üstlenmesidir. Bunun bir an önce engellenmesi gerekmektedir. Adaya taşıtlar zorunlu olmadıkça alınmamalı, servis amaçlı olarak araçlar belli saatler arasında girebilmeliler. Can adasında otopark düzenlenerek, oradan yaya veya faytonlarla ulaşım sağlanmalıdır.

Elektirik hatları ve altyapı ile ilgili bütün herşey yeraltından götürülerek rahatsız edici görünüm ortadan kaldırılmalıdır. Turist irtibat bürosu ve belediye hizmet ofisleri iskele karşısındaki eski binada oluşturulabilir. Çarşı , yöresel el sanatları ürünlerinin satılabileceği açık tezgahlar, ve buraya gelen turistleri bilgilendirmek amacıyla turizm irtibat bürosu ve belediye hizmetlerinin görüleceği ofisler önerilebilir.

Eski Hamam ve yanında bulunan harabeler bugün oldukça yıpranmış bir durumdadır. Adada genel olarak yazlık konutlarının bulunması ve bu evlerin bir çoğunda banyo mevcut olması dolayısıyla hamamın onarıldıktan sonra eski fonksiyonu devam ettirmemesi, bunun yerine hamam ve çevresindeki harabeler açık ve kapalı sergileme olanağı sunacak mekanlara çevrilebilir.

Harabelerin hemen yanında bulunan eski bina çeşitli yöresel el sanatları kurslarının verildiği , aynı zamanda kütüphane hizmeti de verebilecek bir kültür merkezine çevrilebilir.

Hamam ve çevresi geçireceği bu tür bir fonksiyon değişimiyle burası canlanacak ve yeni odak noktası olacaktır. Bu olguyu güçlendirmek amacıyla bu alanda bir meydan

düzenleme çalışmasına gidilebilir. Ağırlıklı olarak sert döşemenin kullanılacağı bu meydanın merkezine geçmişteki örneklerde olduğu gibi bir çeşme tasarlanabilir.

Meydana bakan pansiyonların zemin katları kafeterya olarak kullanılabilir. Ayrıca bu meydan çeşitli açık hava gösterileri için de hizmet verebilir. Hamamın bulunduğu bölge ise yeşil bir bant içine alınarak hamamın görsel güzelliği vurgulanmalıdır.

Üst meydan yeni bir rekreasyon çalışmasıyla bölge halkının dinlenebileceği yeşil bir parka dönüştürülebilir. Bu şekilde adanın merkezi rahatlamış olacak ve ada halkı sakince burada dinlenme ve vakit geçirme olanağı bulacaktır.

Adanın üst kısmı plaj olarak düzenlenebilir. Ayrıca bu bölgede insanların piknik yapabilecekleri gölgelikli oturma grupları, günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir büfe, günü birlik ziyaretçilerin kullanabilecekleri soyunma kabinleri duş ve wc ler tasarlanabilir

Ağaçlarla doğal gölgelenecek yaya yolunda oturma grupları balık lokantalarının kullanabileceği masalar bulunabilir. Böylelikle oluşacak ring hattı, iskelenin önünden başlayıp çarşuyu da içine katarak yukarıda plaj ve piknik alanına doğru uzanıp geri dönecek, klise üzerinden çay bahçeleri ve kültür merkezinin bulunduğu meydanla birlikte balık lokantalarının sıralandığı sahil şeridine ulaşım tekrar iskelede sonlanacaktır. Bu şekilde kentsel mekan altyapısı sağlıklılaştırılmış gerekli donatılara sahip bir süreklilik gösterebilecek, korunması gerekli kültür varlıkları klise ve hamam bu tasarımın odak noktaları olacaktır.

Bu açıdan değerlendirilen öneri projemizde restorasyon kararı olarak fonksiyonlarına müdahale edilen yapılarda plan değişikliği minimumda tutulmuş, geleneksel konutların planlarına uygun olan çok az müdahale ile değişiklik yapılabilecek fonksiyonlar önerilmiştir. Öneri projemiz aşağıdadır;

KAYNAKLAR

Yiğitbaşı S. S. '**Eğirdir Felekabad Tarihi** ', İSTANBUL 1972, s 119, 109, 2096

Türk Ansiklopedisi XIV. Cilt, s 423

DARKOT, B: **Aylık Ans.**, c.4 , s.44..Ayrıca Bkz. Ün. Der. Ekim 1947-Haziran 1948 c.14 s.163-164-165

Akaya A., **Eğirdir'de Kültür Değişmesi**, Eskişehir-1997, s.255, 26, 27

Böcüzade Süleyman Sami(1851-1932), **Kuruluştan Bugüne Isparta Tarihi**, s.79,82

1967 **Isparta Yıllığı**

Devlet İstatistik Enstitüsü internet sitesi www.dsi.gov.tr

Yakıt İ., **Devlet Arşiv Belgeleri Işığında XIX : Asırda Eğirdir'de Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapı**, 1. Eğirdir Sempozyumu, 31 Ağustos- 1 Eylül 2001,s.867-682

Çağdaş Eğirdir Gazatesi,10/06/1994

M. Özsait, **Göller Bölgesi (Antik Pisidia) Yerleşme Yerleşim ve Özellikleri**, Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu, İstanbul 1999. s.334

S. Lloyd-J. Mellart, **Beycesultan II**, London 1965, s. 76,

Bahar H.- Karauğuz G.- Koçak Ö, **Eskiçağ Konya Araştırmaları I**. İstanbul 1996, s. 45

Sümer F., "**Anadolu'da Moğollar**" Selçuklu Araştırmaları Dergisi (1969), Ankara 1970.

Uzunçarşılı İ. H., "**Emir Çoban Soldoz ve Demirta-f**, **Belleten** XXXI/124 (1967), s. 601-646.

Uzunçarşılı İ. H., **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri**. Ankara 2969. "Hamidoğulları" s.62-69.

Kofođlu S., XIII.-XV. **Yüzyıllarda Güney-Batı Devletleri Tarihi: Hamidoğulları Beyliği** (Doktora Tezi) 1993

Kofođlu S., "**Hamidoğulları**". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C XV. Şubat 1997, s. 471-475.

Göde K., **Eratnalılar (1327-1381)**. Ankara ,2000 h 8-15.

Dağlıoğlu H. T., "**Eğirdir'de Mimari Eserler ve Türbeler**", Ün, C. IX, S. 97-98. Mayıs 1942, s.1383, 132, 44, 60, 1388, 1385

SARRE F., **Reise in Kleinasien**, Berlin, 1896, Levha No: LXVI.

Dağlıoğlu H. T., "**Isparta'ya Ait Tarihi Vesikalar**", Ün, C. XI, S. 123-124, Haziran-Temmuz 1944, s. 1701, 1320

ERDEM T., "**Eğridir'de Hızırbey Camisi**", Ün, C. IV, S. 47, 1938, s. 671, 670

ERDEM T., "**Eğridir'de Dünder Bey Medresesi**", Ün, C.I, sayı:?, 1934,s.109, 107

DERELİ H., "**Isparta ve Yakınları Hakkında 100 Sene Evvel Bir İngiliz'in Yazdığı Seyahat Notları II**", Ün, C. II, S.140-141, Kasım-Aralık 1945, s. 1956;

Kültür ve Turizm Bakanlığı Resmi İnternet Sitesinden. <http://www.kultur.gov.tr>

HARİTA KAYNAKLARI

Harita:1.1 Isparta İli, İl ve İlçe Sınırları, www.ispartacevreorman.gov.tr

Harita:1.2 Eğirdir İlçesi Çevresi Turizm Haritası, www.ispartacevreorman.gov.tr

Harita:1.3 Eğirdir İlçesi Turizm Haritası, www.ispartacevreorman.gov.tr

Harita:3.1 İşlevsel Analiz, Ali Kahraman

Harita:3.2 Yapı Sistemleri Analizi, Ali Kahraman

Harita:3.3 Tescil Durumu Analizi (Anıtlar Yüksek Kurulunun 22.07.1983 Tarih ve 1- 4499 No Tescilli yapılar) , Ali Kahraman

Harita:3.4 Öneri Tescil Durumu Analizi (Günümüzdeki Durumu) , Ali Kahraman

Harita:3.5 Doku Analizi (Günümüzdeki Durumu) , Ali Kahraman

Harita:3.6 Kat Adetleri Analizi , Ali Kahraman

RESİM KAYNAKLARI

Resim:1.1 Yeşil (Nis) Ada, Can Ada , Kaleburnu'nun bağlantı yolu yapılmadan önceki durumu, Eğirdir Belediyesi Resim Arşivi

Resim:1.2 Yeşil (Nis) Ada, Can Ada , Kaleburnu'nun günümüzdeki durumu, Süleyman Demirel Üniversitesi Resim Arşivi

Resim:3.1 Yeşil (Nis) Ada Hamamı, Ali Kahraman

Resim:3.2 Eğirdir Kalesi, www.kroisoshotel.com

Resim:3.3 Eğirdir Hanı, www.isparta.gov.tr

Resim:3.4 Baba Sultan Kümbedi, www.kultur.gov.tr

Resim:3.5 Hızır Bey Camii, www.kenthaber.com

Resim:3.6 Hızır Bey Camii Minaresi, www.kroisoshotel.com

Resim:3.7 DüNDAR Bey Medresesi, www.kroisoshotel.com

Resim:3.8 Ayastefanos Kilisesi, www.kroisoshotel.com

Resim:3.9 Kovada Gölü Milli Parkı, www.kultur.gov.tr

Resim:3.99 Adadan Günümüzden Bir görünüm,Süleyman Demirel Üniversitesi Resim Arşivi

Resim:3.100 Adanın Son Görünümü,Süleyman Demirel Üniversitesi Resim Arşivi

TABLO KAYNAKLARI

Tablo1.1 2000 Nüfus Sayımına göre Isparta Nüfusunun İlçelere Dağılımı,www.die.gov.tr

Tablo1.2 1990-2000 Nüfus Sayımı Oranları(Şehir-Köy Nüfusu Değişimleri),
www.die.gov.tr

Tablo 3.1 Dış Sofalı Plan Tipleri,Ali Kahraman

Tablo 3.2 İç Sofalı Plan Tipleri,Ali Kahraman

Tablo 3.3 Plan ve Cephede Cumba Düzeni, Ali Kahraman